

megyében vizsgált 20 termelőszövetkezet fahasználatának árbevétele 16 460 mFt, nyeresége 41 mFt volt, tehát a nyereségráta csupán 0,3%-os.) Az ilyen adatok alapján a vezetők tévesen ítélik meg az erdészet súlyát. Ennek a további fejlesztés szempontjából káros következményei lehetnek.

Talán első helyre kellett volna tennünk meghatározó jellege miatt a *szakemberellátás* problémáját. A termelőszövetkezetekben a területi arányokhoz és a feladatok nagyságához képest jóval kevesebb szakember dolgozik, mint az egyéb szektorokban. Ez persze nem jelenti azt, hogy nagyon sok, esetleg az előírtaknál alacsonyabb végzettségű ágazatvezető nem végez színvonalas munkát. Mégis, általánosságban elmondhatjuk, hogy a szakmai irányítás színvonalát emelni szükséges. A tsz-erdészeknek általában önállóan, külső segítség nélkül kell megoldaniuk problémáikat. Ezt rendszeresebb továbbképzéssel, egyéb információszolgáltatással, a kutatási eredmények hozzáférhetőségével lehet elősegíteni.

A fizikai munkaerő-szükséglet kielégítése a tsz-ekben is nagy gond. A helyzetet súlyosbítja, hogy mezőgazdasági kampánymunkák idején — amik sokszor egybeesnek az erdészeti csúcsidezőszakokkal — a létszámot más területre irányítják.

A tsz-erdőgazdálkodás sok gondját megoldja vagy legalább enyhítheti az *erdőgazdálkodási társulások alakítása*. A társulások szervezése mintegy 15 éve kezdődött meg, ma már a tsz-erdőterület nagy részén gazdálkodnak. Szervezésük napjainkban is számos problémát vet fel.

Részben a társulások témaköréhez tartozik annak a kérdésnek a megválaszolása, hogyan lehetne a területi elaprózottságot, a problémák egyik legfőbb okát, a tömbösítés elősegítésével csökkenteni?

Hozzászólás a nyárfatermesztési vitához

Kicsit bosszús lettem, amikor Az Erdő 1983. márciusi számát elolvastam. Először is azért, mert hiányolták a gyakorlati szakemberek véleménynyilvánítását a tudományos eredményekkel kapcsolatban. Erre azt tudom válaszolni, hogy 1982. február 25-én kaptam kézhez a nomogram első példányát. 1982. március 10-én már, az ezzel kapcsolatos állásfoglalásomat elküldhettem dr. Halupának és dr. Erdősnek. Megítélésem szerint tehát a gyakorlat nem késlekedett a reagálással, jóllehet erről természetesen kevesen tudtak. Magamban remélem, hogy ez volt az a mezőgazdasági üzemből érkezett hozzászólás, amely Az Erdő korábbi száma szerint parázs vitát váltott ki a szerkesztőségben. Másodszor az bosszantott, hogy az érdeklődő olvasó nem tudhatta meg állásfoglalásom lényegi részét, csupán dr. Kondor és dr. Halupa pro és kontra véleményét rögzíthette. Harmadszor: nem értem, hogy dr. Halupa miért írja, hogy megfeledeztem volna az eltérő ültetési hálózat figyelembevételéről, mikor a neki elküldött állásfoglalás első oldalának utolsó előtti sorában ez áll: „Hálózat miatti korrekció: 1,1”.

Ezek után — némi kiegészítéssel — szeretném közreadni 1982. március 10-én keltezett állásfoglalásomat abban a reményben, hogy szándékában ez is a nyárfatermesztés fejlesztését segíti elő.

Egyetértek dr. Márkussal abban, hogy „az utolsó évtized erdészeti kutatásainak egyik legnagyobb eredménye a fatermesztési modellek létrehozása”.

Véleményezni az 'I—214' 2. sz. táblát kívánom, hiszen zömében ilyen állományokban dolgoztam a balotaszállási Kossuth Mgtsz.-ben. Tekintettel arra, hogy itt 12 db, egyenként 49 fából álló parcella fatömegmérését végeztük el, ezen adatok kiértékelésével és a valóságos fatömeg szembeállításával szeretném a nomogram használhatóságát véleményezni.

A fatömegszámítást három módszerrel végeztem el:

1. *Dr. Sopp L. fatömegszámítási táblázataival (ONY)*

$$H = 14,3 \text{ m} \quad D = 18,0 \text{ cm} \quad V = 0,186 \text{ m}^3$$

(9 éves korban, 4×5 m-es hálózatban)

$$1 \text{ ha bruttó fatömege: } 500 \times 0,186 = 93 \text{ m}^3$$

2. *Körlap és alakmagasság szorzatával ($V = GHF$)*

$$D = 18,0 \text{ cm} \quad G = 0,025 \text{ m}^2$$

$$HF = H \times 0,424 + 1,26 = 14,3 \times 0,424 + 1,26 = 7,32 \text{ m}$$

$$V = GHF = 0,025 \text{ m}^2 \times 7,32 \text{ m} = 0,183 \text{ m}^3/\text{fa}$$

$$1 \text{ ha bruttó fatömege: } 500 \times 0,183 = 91,5 \text{ m}^3$$

3. *Dr. Halupa-féle nomogrammal*

Ennek alapján a 12. fatermési osztályba és a közepes fatermési csoportba tartozik. A fatömeg kiszámításához meg kell határozni a korrekciós tényezőket. Hálózat miatti korrekció: 1,1. Tétélezzük fel továbbá, hogy 1 ha-on 10 fa hiányzik, így a törzsszám miatti korrekció $490 : 500 = 0,98$. Nevelővágás késése miatti korrekció 0,95. Az össz fatömeg így $110 \times 1,1 \times 0,98 \times 0,95 = 112,65 \text{ m}^3/\text{ha}$.

(Látható, hogy itt már a fatermési tábla „javára” dolgoztam, hiszen az előző két módszernél fahiánnyal nem számoltam. Az ERTI által kiadott „Nyárfa-termesztési modellek és alkalmazásuk, 1982.” 13. oldalán található utalás szerint „A modelltől eltérő ültetési hálózatoknál a törzsszámmal korrigált fatömeget még a 9. táblázatban megadott szorzószámmal kell módosítani.” A jelzett táblázatban 'I—214'-nél 20 m^2 -es növényterben a korrekció 1,1.)

Megállapítások:

Az első és második módszerrel számított fatömeg közel ugyanaz, a nomogramé $22,4\%$ -kal magasabb. (Ha a korban tévednék, az a fatömegben néhány év viszonylatában nem változtat.) 300 ha hasonló állomány gyérítési tényezőszámai alapján állítom, hogy a felező nevelővágással kitermelt nettó fatömeg átlaga $20 \text{ m}^3/\text{ha}$. (A legtöbb $26 \text{ m}^3/$ volt.)

Mennyinek ítéltethetjük mégis a valóságos fatömeget 1 ha-on, 9 éves korban?

Ha a felvett faanyag alapján következtetünk az állomány fatömegére, akkor ez nyilván függ a fahasználat módjától. Esetünkben TJ—30 Timberjackkel végeztük, amely feltehetően nagyobb hulladékkal dolgozik a tő melletti felkészítésnél. Becsüljük a vágástéren maradt vastagfát 5 m^3 -nek, ez a készletezett választék 25% -a (ez igen sok). Így az összes nettó fatömeg 25 m^3 . Bruttóítsuk a gyakorlatban bevált 127% -kal, így 32 m^3 -t kapunk. Ennek duplája adja meg a valóságos fatömeget: $64 \text{ m}^3/\text{ha}$. Mivel a magasság — fatermési paraméter kapcsolatok megfordíthatók, akkor 64 m^3 -hez csak $11,5 \text{ m}$ magasság tartozik, s ez nem igaz.

Más kérdés az, hogy értékesítéskor papírfánál és rostfánál a faanyag volumenében 10%-os növekmény is képződhet. Ez azonban a hézagtenyező kedvező változásából adódik. Egyetértek dr. Erdős L.-val abban, hogy a gyenge termőhelyű nyárasok növekedési lendülete kilencéves korban alábbhagy és hogy az ekkor gyérített, közepes növőterű állományokat 13 éves kor körül véghasználni kell ha már belenyúltunk, illetve dr. Simon M. alapján eleve véghasználati hálózatba kell ültetni.

Nézetem szerint a fatermési táblákat minden korban, termőhelyen és hálózatban a kitermelt nettó fatömeg alapján kellene összeállítani, hisz ez cáfolhatatlan, s a gazdálkodót is elsősorban ez érdekli.

Összefoglalva:

A dr. Halupa L. és dr. Kiss R. által készített nomogramban szereplő fatömegadatokat a valósághoz képest magasnak ítélem. Ugyanez vonatkozik kisebb mértékben a gyenge termőhelyű nyárasok véghasználati korára is. Magasabb fatermési osztályokban vizsgálatot nem végeztem, ott minden bizonynyal kedvezőbb arányokat tapasztaltam volna. A gyakorlati szakember számára az a feladat, hogy helyi viszonyainak megfelelően tudja adaptálni az egyébként nagyszerűen alkalmazható nomogramot. Végezetül nyilvánvaló, hogy egy alkotás kritikája egyszerűbb dolog, mint annak létrehozása.

Henter Pál

SZÁZÉVES AZ „ERDÉSZETI TALAJTAN“

Bár megkésve, mégis illő tisztelettel kell megemlékeznünk egy jeles évfordulóról, mert szakmánk életében jelentős esemény volt; 1882-ben jelent meg *Fekete Lajos: Erdészeti talajtan* című, 184 oldalas könyve, melyet Selmechánynán a neves *Joerges* nyomda adott ki. A könyv sikerére mutat, hogy 1891-ben megjelent a teljesen átdolgozott és bővített kiadás 210 oldalon, ugyancsak *Joerges*nél. Amikor most megemlékezünk e könyv megjelenéséről és méltatjuk érdemeit, vissza kell nyúlnunk egy 17 évvel korábbi eseményre. 1865-ben jelent meg az első magyar talajtan könyv. Írta *Sporzon Pál*, a budai királyi József Műegyetemnél a mezei gazdászattan rendes nyilvános tanára a következő címmel: *Gazdászati talajisme vagyis a termőföld minősége, ereje, nemei s osztályai; rövid bevezetéssel a növényélettanba*. A munka Budán jelent meg *Nagel* és *Wischán* kiadásában, 251 oldalon. Bár a címlapon az is szerepel, hogy a szerző a mezőgazdák számára írta, az első bevezető sorok olvasásakor már kiderül szerénysége, mert ez a remek könyv sokkal szélesebb használói-olvasói körnek szólt. Maga a szerző is jól látta ezt, hiszen maga írja, hogy a termőföld, a talaj képezi a földművelésnek színhelyét, a termelésnek alapját és fő eszközét, a gazdászati terményeknek bölcsőjét és dajkáját, a magán- és államgazdaságnak kiváló részét, a társadalmi életnek, a közjólétnek és a műveltségnek első feltételét. Ez a sokoldalú tudós — aki egyébként az erdészettant is oktatta és kapcsolatban állt *Divald-* és *Wagner*-ral, illetve mozgalmukkal — kiválóan érzékelt az összefüggéseket és ebben a talaj fentebb megfogalmazott szerepét, természetesen az erdészeknek is írta munkáját. „Minden rendű s állású gazdának” írta; a bérlőnek, tulajdonosnak, gazdatisztnek, mezei, erdei vagy kerti gazdának stb.